

УДК 821.113:81'42,,18/192''

ІНГА КАПУСТЯН

(Полтава)

ТВОРЧИСТЬ Г. К. АНДЕРСЕНА У СКАНДИНАВСЬКОМУ НАУКОВО-КРИТИЧНОМУ ДИСКУРСІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Ключові слова: Г. К. Андерсен, науково-критичний дискурс, літературна казка, автобіографічний метод, інтерпретація, «філософія життя».

Діяльність данського письменника Ганса Крістіана Андерсена (1805–1870) припадає на період розквіту романтизму й переходу до реалізму в країнах Європи. Його спадщина є яскравим явищем не тільки для художньої літератури Скандинавії, а й усього світу. Вийшовши з родини бідного ремісника, Г. К. Андерсен здобув велику популярність на батьківщині завдяки таланту перетворювати реальні життєві сюжети на казкові історії з глибоким філософським змістом. Утім, спадщина Г. К. Андерсена не обмежується лише казками. Він створював також поеми, вірші, нариси, романи, п'єси, автобіографічні повісті.

Однак талант Г. К. Андерсена до сьогодні не висвітлений повною мірою. Його здебільшого сприймають у світі як автора цікавих літературних казок, проте навіть казки письменника досі не розглянуті у повному обсязі, всебічно й детально в сучасній науці. До того ж далеко не всі вони перекладені мовами світу, багато з них залишаються надбанням тільки Данії. Тому настав час розглянути спадщину Г. К. Андерсена в усьому її жанрово-стильовому розмаїтті. Але для цього потрібно спочатку проаналізувати, як сприймали набуток митця його сучасники, письменники й критики країн Скандинавії, визначити місце, яке посідала спадщина Г. К. Андерсена в літературному процесі його доби. Це є головними завданнями нашої статті.

Набуток Г. К. Андерсена став предметом уваги скандинавських критиків уже наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.: Георга Брандеса (Georg Morris Cohen Brandes, 1847–1927), Генріка Герца (Henrik Hertz, 1797–1870), Сьорена Кіркегора (Søren Kierkegaard, 1813–1855), Еліаса Бредсдорффа (Elias Lunn Bredsdorff, 1912–2002), Йоханеса Карстена Хауха (Johannes Carsten Hauch, 1790–1872). Проте ставлення самого письменника до висловлювань та оцінок зацікавленого кола літературних критиків було позначене напруженою та невдоволенням. Він був надто чутливим будь-якої критики – як позитивної, так і негативної.

Рецензії, огляди, коментарі впливали на світогляд і діяльність митця. Протягом життя Г. К. Андерсен постійно відчував непорозуміння та неприйняття його творчості у Данії, де його із самого початку літературної кар'єри сприймали як «наївного письменника». Така оцінка прозвучала після публікації ранньої збірки казок «Казки, розказані дітям. Перша колекція. Перший буклет. 1835» (дан. "Eventyr, fortalte for Børn. Første Samling. Første

Hefte. 1835”), що мали виразні ознаки народної творчості й призначалися лише для дитячої аудиторії.

Утім, шлях Г. К. Андерсена-казкаря прокладений через дотепний, іронічний і частково сумний стиль таких його творів, як «Піша прогулянка» (дан. “Fodreise fra Holmens Canal til Østpynten af Amager”, англ. “Journey on Foot”, 1829) і «Подорож романтичними районами гірської місцевості Гарц» (дан. “Skyggebilleder”, англ. “Rambles in the Romantic Regions of the Hartz Mountains”, 1831). Визначення «наївність» з боку критики стосувалося Андерсенового унікального бачення дитячих мовних і розумових процесів, це особливе художнє бачення стало домінантою індивідуального стилю автора та його своєрідного погляду на світ.

Г. К. Андерсен нерідко вдавався до зворотної критики на адресу сучасників. Шаржів Г. К. Андерсена на рецензентів відомо чимало. Данський літературознавець Георг Брандес писав про Г. К. Андерсена, що «він був з усіх письменників [той], хто ганьбив критиканів і підтримував усі вульгарні загальнонародні форми упередження проти критики як такої і тим самим підносив ідею про критицизм як неповагу й погану славу» [2, с. 24].

Генрік Герц, данський драматург і поет, у творі «Листи з того світу» (дан. “Gjengangerbreve”, англ. “Letters from a Ghost”, 1830) висміював стиль Г. К. Андерсена (спочатку анонімно, а потім відкрито). Ця критична реприза сприймалася публікою цілком природно через відомий літературний конфлікт. На той час надзвичайно впливовими були літературні традиції знаменитого данського письменника, поета, літературного критика Йенса Баггезена (Jens Immanuel Baggesen, 1764–1826), його послідовника Й. Л. Гейберга (Johan Ludvig Heiberg, 1791–1860), які закликали до встановлення суворих вимог щодо форми й стилю художніх творів. З іншого боку, в той час потужний вплив на літературний процес справила позначена геніальною безпосередністю творчість данського драматурга і поета Адама Еленшлегера (Adam Gottlob Oehlenschläger, 1779–1850).

Твір Генріка Герца здобув схвальну оцінку з боку Йохана Людвіга Гейберга, данського науковця, філолога та історика, який належав до літературної еліти свого часу. Цей анонімний сатиричний напад був першою ознакою антагонізму між літературним самовираженням Г. К. Андерсена, з одного боку, та ідеалами Й. Л. Гейберга і літературного «Парнасу» Копенгагена – з іншого. Незрілий літературний дебют Г. К. Андерсена «Піша прогулянка» (дан. “Fodreise fra Holmens Canal til Østpynten af Amager”, англ. “Journey on Foot”, 1829) привернув увагу Й. Л. Гейберга, що закріпило перший успіх письменника. Предметом критичного розгляду Й. Л. Гейберга стала мова Г. К. Андерсена. Й. Л. Гейберг писав, що казки митця як «смійні історії захоплюють уяву своєю комічністю і смислом» [4].

Проте в книжці «Подорож романтичними районами гірських масивів Гарц» (1831) Г. К. Андерсен вибрав більш вільну «мову серця» та авторську іронію на противагу вишуканості вузького кола прихильників Й. Л. Гейберга у Копенгагені. Й. Л. Гейберг продовжував аналізувати та критикувати літературну автентичність Г. К. Андерсена у «Новій поемі» (дан. “Nye Digte”, 1841). П’єси Г. К. Андерсена «Мулатка» (дан. “Mulatten”, 1840) та «Мавританка» (дан. “Mauregrigen”, 1840) критик визначив як такі, що «мають переглядатися в пеклі» [5].

Особливо сенсаційне, майже гротескне ставлення до літературної самобутності Г. К. Андерсена демонструють літературно-критичні огляди в пресі 1838 р. Сьорена Кіркегора (1813–1855), данського філософа, протестантського теолога й письменника. У праці «Із послання живим» (дан. "Afen Endnu Levendes Papirer", англ. "From the Papers of one Still living", 1838) С. Кіркегор здійснив детальний аналіз роману Г. К. Андерсена «Лише скрипаль» (дан. "Kun en Spillemand", англ. "Only a Fiddler", 1837).

С. Кіркегор стверджував, що літературні спроби Г. К. Андерсена є безсистемними й позбавлені оригінальних ідей, окрім того, на думку критика, письменник не здатен відрізнити себе, свою авторську сутність від художнього модусу головного героя роману.

С. Кіркегор переконаний, що безнадійна боротьба скрипаля є відображенням власного страждання та пошуків Г. К. Андерсена: «Основна ідея Г. К. Андерсена – це невдоволеність світом» [7, с. 45]. Незадоволений навколишньою дійсністю митець прагне отримати «субсидіарне» задоволення у своїх власних поетичних творіннях, зазначав С. Кіркегор. На його думку, як і Ж. де Лафонтен (1621–1695), Г. К. Андерсен «сидить і плаче» над своїми нещасними героями, котрі приречені на загибель. «Але чому? Тому що Андерсен такий, як він є. Той самий безрадісний бій, який сам Андерсен вів у житті, зараз повторюється в його поезії».

С. Кіркегор уважав, що Г. К. Андерсен не в захваті від світу, в якому живе. За словами філософа, ставлення митця до світу є ганебним і необґрунтованим; важливим аспектом такого ставлення є боротьба зі світом, результатом якої може бути як війна, так і мир. Г. К. Андерсен і герой його роману не є володарями світу. Саме на цьому постійно акцентував С. Кіркегор у своїй праці про Г. К. Андерсена як людину та поета.

Г. К. Андерсен не є «безмежним та лютим генієм, який бореться з усіма труднощами на своєму шляху», він, зі свого боку, довіряється долі й життю. На думку С. Кіркегора, справжній геній – «це не крихітна свічка, яка може бути погашена легким поштовхом вітру, реальний геній – це вогонь, який кидає виклик вітру» [7, с. 43].

Розглядаючи роман Г. К. Андерсена «Лише скрипаль», С. Кіркегор не знайшов у ньому «філософії життя», тобто провідної ідеї, яка б об'єднала факти біографії героя та події сюжету в єдине ціле, надавши їм логічного пояснення. «Філософію життя» в романі репрезентує компетентний та маніпулятивний оповідач, який послідовно вибудовує розповідь, висловлюючись при тому з піднесенням. Повчальна ідея, на думку С. Кіркегора, має життєвий зв'язок, який можна легко зрозуміти й описати, тому що «світ, в якому ми живемо, є упорядкованим певним змістом». У картині світу кожна людина повинна знайти своє місце, вважав С. Кіркегор.

Класичний німецький роман виховного характеру, згідно з традицією, яку започаткував Й. В. Гете у романі «Вільгельм Мейстер» (1796), відображає життєві пошуки як процес. Роман такого типу, безумовно, утілює «філософію життя». Позиція С. Кіркегора стала основою для подальшої літературної й філософської критики творчості Г. К. Андерсена. Це гуманістична традиція, яка була сформована під впливом Й. В. Гете, традиція, яка втілювала ідеологію періоду Золотого Віку в Данії. Суперечливий аспект, який знаходить С. Кіркегор у романах Г. К. Андерсена, пов'язаний із загрозою

гармонії та оптимістичному баченню світу, що асоціюються із Золотим Віком. Головний герой роману «Лише скрипаль» не знайшов свого місця у світі. Те середовище, у якому бачить себе скрипаль, пов'язане з можливістю зіграти якусь роль у своєму житті, що, у свою чергу, суперечить ідеології Золотого Віку, але добре вписується в межі процвітаючого європейського світу. Г. К. Андерсен шукав нових шляхів у мистецтві, і саме через це С. Кіркегор критикував його, принаймні деякий час.

К. Хаух у праці «Деякі ремарки щодо поезики Г. К. Андерсена» (дан. "Nogle Bemærkninger med Hensyn til Digteren H. C. Andersens Poesie", англ. "Some Remarks on the Poetry of Hans Christian Andersen", 1846) та в романі «Замок на Рейні», (дан. "Slottet ved Rhinen", 1845) створив карикатуру на Г. К. Андерсена в особі марнославного поета на ім'я Егінгар, який гине від божевілья. Подібність цього портрета до Г. К. Андерсена була вражаючою, принаймні для того, щоб спричинити скандал. Г. К. Андерсен був глибоко стурбований цим фактом і поскаржився Б. С. Інґеману в листі від 16 вересня 1845 року: «Насправді вони мають право сказати: «Це Андерсен!» Ось усі мої слабкості зібралися разом! Я сподіваюся й вірю, що я пережив цей період; але все те, що говорить і робить цей поет, я міг, по суті, сказати й зробити; я почувуюся жахливо на цій сирій картині. Вона зображує всі мої нещастя» [2, с. 121].

Б. С. Інґеман поговорив із К. Хаухом і переконав його в необхідності написання монографії про Г. К. Андерсена-поета. Г. К. Андерсен зміг переглянути працю «Деякі ремарки щодо поезики Г. К. Андерсена» (дан. "Nogle Bemærkninger med Hensyn til Digteren H. C. Andersens Poesie", англ. "Some Remarks on the Poetry of Hans Christian Andersen", 1846), коли прибув до Відня 6 березня 1846 року: «Прочитав зауваження Хауха про мене як поета; однією та поверхово; зобразив мене таким, яким вони бачать мене вдома; він доклав багато зусиль, щоб зобразити мене так, щоб я відповідав героєві його роману без реальної схожості з ним» [1]. Загалом К. Хаух позитивно відгукується про доробок Г. К. Андерсена, але водночас критично оцінює суб'єктивізм як поетичний метод письменника.

Вступ до наукової праці, за своєю суттю, знайомить читачів із теорією К. Хауха, що ґрунтується на протиставленні реалізму й суб'єктивізму. Основа критики К. Хауха полягає у простій, але проблематичній концепції реалізму, яка ставить поета з його пером по один бік, а навколишній світ, відмінний від попереднього, – по другий. Відповідно поет не має труднощів у оцінюванні й неупередженому описі дійсності. Проте концепція не може застосовуватися для всіх письменників, особливо для тих, які не мають чіткого, повноцінного розуміння власного предмета зображення. Погляди К. Хауха подібні до концепції, висунутої С. Кіркегором у праці «Із послання живим» (дан. "Afen Endnu Levendes Papirer", англ. "From the Papers of one Still living", 1838) щодо об'єктивності та в її фігуральному, але «емфатичному поєднанні з мужністю та хоробрістю» [8].

11 липня 1869 року в щотижневикі «Ілюстрований бюлетень» ("Illustreret Tidende", 1859–1924 pp.) була опублікована перша частина праці «Ганс Крістіан Андерсен як казкар» (дан. "H. C. Andersen som Æventyrdigter", англ. "Hans Christian Andersen as an author of tales") Джордса Брандеса, друга частина вийшла того ж року 18 липня, третя – 25 липня.

Дж. Брандес розробляв концепцію культурного радикалізму, яка мала величезний вплив на літературний процес Данії. Доповідь Дж. Брандеса «Ганс Крістіан Андерсен як казкар» про Г. К. Андерсена містила огляд жанрової та лінгвістичної своєрідності творів письменника. Погляди Дж. Брандеса знайшли розвиток у концепціях Віллі Сьоренсена (Villy Sørensen, 1929–2001), данського письменника-новеліста, філософа й літературного критика. Він вважається одним із засновників сучасної літературної норми й дослідником творчого доробку Г. К. Андерсена.

Дж. Брандес розглядав спадщину Г. К. Андерсена з модерністської позиції, вважаючи, що справжнє мистецтво має виявляти істину (життя, людини, суспільства), навіть якщо ця істина є непривабливою («огидною»). У зв'язку з тим казку «Гидке каченя» Г. К. Андерсена Дж. Брандес оцінив як сентиментальний і в змістовому плані непослідовний твір, адже потворний птах перетворився на прекрасного лебедя. Це, на думку критика, псує всю життєво достовірну історію, адже «у фіналі лебідь ніби став домашнім улюбленцем, який забув, що означає бути диким птахом у вільній країні» [3, с. 40].

Водночас Дж. Брандес високо оцінив казку «Тінь» Г. К. Андерсена: «Ця казка про тінь є самостійним маленьким світом. Я без вагань титулую її одним із найкращих творів у нашій літературі. <...> Це одна з його казок, де автор, незважаючи на його оптимізм, показав огидну правду як вона є насправді» [3, с. 65].

Спадщина Г. К. Андерсена в скандинавському науково-критичному дискурсі вже в другій половині XIX ст. розглядалася як така, що сповнена достовірності, щирості й відвертості. Але подібні оцінки здебільшого стосувалися казок. Критики Джордж Брандес, Сьорен Кіркегор, Йоханес Карстен Хаух не знаходили в творчості митця більш широкої перспективи, яку могли б відкрити епічні жанри (роман, повість, новела) або драматургія, або лірика чи ліро-епічні жанри (наприклад, поема). Власне, ці жанри Г. К. Андерсена (порівняно з казками) залишалися на периферії дослідницьких інтересів аж до середини XX ст.

Щодо авторської свідомості Г. К. Андерсена скандинавські критики вживали різні визначення, зокрема «правдивість», «довірливість» і «критичність». Це обумовлене потужним автобіографічним початком творів письменника, які сприймалися наприкінці XIX ст. як дещо особисте, приватне, а не загальне чи типове. В результаті виникла традиція прочитання й тлумачення творів Г. К. Андерсена як відображення реальної біографії автора, розуміння його текстів як віддзеркалення особистого життя.

Біографічний підхід щодо творчості Г. К. Андерсена домінував у скандинавському науково-критичному дискурсі кінця XIX – початку XX ст. Незважаючи на його плідність, все ж таки він дещо звужував розуміння спадщини митця. Зрозуміло, що, наприклад, казка «Соловей» не може бути зведена до любовної історії автора та Ієні Лінд (саме в такому аспекті казку розглядали письменник і журналіст М. А. Голдшмідт (M. A. Goldschmidt, 1819–1887), державний діяч, сповідувач просвітництва Орла Леманн (Orla Lehmann, 1810–1870)), адже художній зміст твору визначають філософські поняття – мистецтво, кохання, природа, буття, життя та смерть [6].

Слава Г. К. Андерсена швидко перетнула кордони Данії, його твори почали перекладати іншими мовами, що спричинило відповідний інтерес до його здобутків. Казки та історії Г. К. Андерсена почали перекладати ще за життя митця. Над перекладами романів, казок та історій Г. К. Андерсена англійською мовою працювали Ч. Б. Лохмеєр («Дві баронеси» (C. B. Lohmeyer "The two Baronesses", 1848)), Анне Бушбі («Збірка казок» (Anne S. Bushby A Poet's Day Dreams – fairy tale collection, 1853)), Горацій Скудер («Казка мого життя» (Horace Scudder "The Story of My Life" (biographical writings), 1871)).

На початку ХХ століття надзвичайної популярності набувають переклади англійською мовою Джина Хершолта (Jean Hersholt, 1886–1956). Данський актор Джин Хершолт, котрий емігрував до США і зробив кар'єру в Голлівуді, був пристрасним колекціонером видань Г. К. Андерсена й одним із перших перекладачів його творів англійською мовою. У 1949 р. у Нью-Йорку опубліковане «Повне зібрання творів Г. К. Андерсена» у 6 томах, перекладене Дж. Хершолтом [10]. Зібрання містило не тільки опубліковані данською мовою, але й неопубліковані твори письменника: «Сім'я каже...» ("Folks say"), «Бідна жінка й маленька канарка» ("The Poor Woman and the little Canary Bird") та ін. Усього Дж. Хершолт переклав близько 170 творів Г. К. Андерсена. В англomовному літературознавстві переклади творів Г. К. Андерсена, зроблені Дж. Хершолтом, вважаються взірцевими. Окрім перекладів Дж. Хершолт написав про митця кілька статей, а також відредагував книжку «Листування Г. К. Андерсена з Горацієм Елішею Скудером» [9].

Україна відкрила для себе спадщину Г. К. Андерсена у 1873 р. Тоді вперше були опубліковані українською мовою 24 казки данського письменника в перекладі М. Старицького («Казки Андерсена з коротким життєписом»). Твори Г. К. Андерсена російською мовою перекладала українська письменниця Марко Вовчок. Згодом Г. К. Андерсена перекладали П. Грабовський, М. Загірня (М. Грінченко, 50 казок, об'єднані назвою «Казки Андерсенів», 1906, 1918, 1919), Олена Пчілка, М. Рильський та ін. У перекладі О. Іваненко побачили світ збірки «Принцеса на горошині» (1956) та «Казки» (1964, 1970, 1977). Інсценізації творів Г. К. Андерсена давно ввійшли до репертуару театрів України (Ужгород, Рівне, Севастополь та ін.). У 1953 році в Данії засновано міжнародну премію Г. К. Андерсена для пошанування письменників, які пишуть для дітей і підлітків.

Однак у сучасний період інтерес до спадщини Г. К. Андерсена згасає, його переважно сприймають лише як автора казок. Незважаючи на те, у другій половині ХХ ст. з'явилися цікаві дослідження, присвячені письменникові. Літературна спадщина митця привернула увагу літературознавців США (Свен Хейкон Россел (Sven Hakon Rossel)), Великої Британії (Андерсен Ханс Крістіан (Andersen, Hans Christian)), Нідерландів (Емі ван Маркен (Marken Amy van)), Італії (Мерете Кйолер (Merete Kjøller)), Китаю (Ксіо Ла, Xiao La) та ін.

Отже, доробок Г. К. Андерсена першими почали розглядати критики, журналісти, філософи скандинавських країн, передовсім Данії. Науковці кінця ХІХ – початку ХХ ст. приділили значну увагу автобіографічному початку казок Г. К. Андерсена, визнавши його казки найкращою частиною спадщини митця. Водночас критики відзначили деякі особливості побудо-

ви та образів Г. К. Андерсена, простоту й доступність стилю письменника. Велике значення для формування засад андерсенознавства справили праці С. Кіркегора, Дж. Брандеса та ін. Переклади творів письменника іншими мовами (англійською, східнослов'янськими та ін.) сприяли активізації наукових досліджень у ХХ ст. Утім, повною мірою жанрово-стильове багатство спадщини Г. К. Андерсена не розкрито до сьогодні, що потребує подальшої наполегливої роботи в цьому напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Andersens H. C. Dagbøger (Hans Christian Andersen's Diaries) // DSL/Gad. – Copenhagen, 1974. – Vol. III. – 71 f.
2. Bøgh Bille and Nikolaj. Breve fra H. C. Andersen (Letters From Hans Christian Andersen) / Bille and Nikolaj Bøgh. – Copenhagen, 1878. – Vol. 2. – 121 f.
3. Bredsdorff Elias. H. C. Andersen og Georg Brandes, Aschehoug / Bredsdorff Elias. – Copenhagen, 1994.
4. Fodreise / fra Holmens Canal til Østpynten af Amager / i Aarene 1828 og 1829. Udgiven af H. C. Andersen. – Kjøbenhavn : Paa Forfatterens Forlag, 1829. – Nr. 4. Maanedsskrift for Litteratur, 1. Bind, 1829. – 169 f.
5. Heiberg Johan Ludvig. Poetiske Skrifter [Електронний ресурс] / Johan Ludvig Heiberg ; ed. by Carl S. Petersen. – Copenhagen, 1932. – 63 f. – Режим доступу: http://www.adl.dk/adl_pub/pg/cv/ShowPgText.aspx?nnoc=adl_pub&p_udg_id=29&p_sidenr=64
6. M. A. Goldschmidt in Nord og Syd. Vol. 5, 1849. P. 72–92 ; Eventyr, fortalte for Børn. Første Samling. Tredie Hefte (1837) : in vol. 6 of Hans Christian Andersen's Eventyr, Det danske Sprog- og Litteraturselskab. – Copenhagen : Forlag C. A. Reitzels, 1990. – P. 133.
7. Niels Jørgen Cappelørn et. al. (eds.): Søren Kierkegaards Skrifter (The Writings of Søren Kierkegaard). – Copenhagen : Søren Kierkegaard Forskningscenteret and G.E.C. Gad, 1997. – Vol. 1. – 30 f.
8. Nogle Bemærkninger med Hensyn til Digteren H. C. Andersens Poesie [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://andersen.sdu.dk/forskning/anmeldelser/anmeldelse.html?aid=9684>
9. The Andersen-Scudder Letters. Hans Christian Andersen's Correspondence with Horace Elisha Scudder / edited, with Translations and Explanatory Notes, by Waldemar Westergaard ; with an Introduction by Jean Hersholt and an Interpretative Essay by Helge Topsøe-Jensen ; University of California Press. – Berkeley ; Los Angeles. – XXXIV. – 181 p.
10. The Complete Andersen. All of the 168 Stories by Hans Christian Andersen / translated by Jean Hersholt. – New York ; The Heritage Press. – XVII. – 446 p.

ИНГА КАПУСТЯН

ТВОРЧЕСТВО Г. К. АНДЕРСЕНА В СКАНДИНАВСКОМ НАУЧНО-КРИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ КОНЦА XIX – НАЧАЛА XX ВЕКА

Статья посвящена изучению интерпретации творчества Г. К. Андерсена в скандинавском научно-критическом дискурсе конца XIX – начала XX ст. В статье рассматриваются критические и научные работы литературоведов, философов, писателей и др., написанные как при жизни Г. К. Андерсена, так и в последующие годы. Анализируется динамика изменения отношения литературного «Парнаса» Дании к наследию Г. К. Андерсена. При этом уделяется внимание отношению самого автора к оценке его творчества со стороны соотечественников и зарубежья. Литературный процесс Дании конца XIX – начала XX ст. представлен комплексно и всесторонне.

В рамках статьи наследие Г. К. Андерсена рассматривается во всем его жанрово-стилевом многообразии на основе литературной критики и философской мысли стран Скандинавии. Исследователи конца XIX – начала XX века уделили большое внимание автобиографическому началу сказок писателя. Критики отметили некоторые особенности создания художественных образов Г. К. Андерсена, простоту и доступность его

индивидуального стиля. В статье освещается содержание и значение научных трудов С. Кьеркегора и Дж. Брандеса для формирования методологической базы андерсеноведения. Относительно творчества Г. К. Андерсена в скандинавском литературоведении и критике прочно утвердились концепты «правдивость», «доверительность», «критичность», «наивность» и др. Вместе с тем наследие Г. К. Андерсена ученые (С. Кьеркегор и др.) связывают с категорией «философия жизни». Это обусловлено мощным автобиографическим началом произведений художника, которые воспринимались в конце XIX ст. как проявление глубоко личного, частного существования, а не общего или типичного. В результате сложилась традиция прочтения и интерпретации творчества Г. К. Андерсена как отражения реальной биографии автора, его личных впечатлений от жизни.

В статье также затронут вопрос о переводах (с датского языка на английский, восточнославянские языки и др.) произведений Г. К. Андерсена как интерпретациях его творчества. Переводы способствовали активизации научных исследований наследия Г. К. Андерсена в XX ст.

Ключевые слова: Г. К. Андерсен, научно-критический дискурс, литературная сказка, автобиографический метод, интерпретация, «философия жизни».

INGA KAPUSTIAN

CREATIVE WORKS BY H. C. ANDERSEN IN SCANDINAVIAN SCIENTIFIC CRITICAL DISCOURSE OF THE LATE XIX – EARLY XX CENTURIES

The article is devoted to studies on the interpretation of literary works by H. C. Andersen in Scandinavian scientific and critical discourse of the late XIX – early XX century. The article deals with the critical and scientific works by literary critics, philosophers, writers, and others which were written during the lifespan of Andersen, and in subsequent years. The dynamic changing of attitude of literary “Parnassus” to the literary heritage of H. C. Andersen is analyzed. In this respect a great attention is paid to the author’s personal attitude to the assessment of his work by countrymen and abroad. Literary processes in Denmark in the late XIX – early XX century are presented comprehensively and thoroughly.

H. C. Andersen’s literary heritage is viewed in all its genre and stylistic diversity on the basis of literary criticism and philosophy in Scandinavia. The researchers at the end of XIX – early XX paid much attention to the autobiographical content in fairy tales. Critics pointed out some of the features of creating artistic images by H. C. Andersen, the simplicity and accessibility of their individual style. The article highlights the content and significance of scientific works by S. Kierkegaard, and J. Brandes as for the formation of a methodological framework of Andersen’s literary school. Regarding to H. C. Andersen in Scandinavian literary criticism such concepts as “truthfulness”, “trust”, “critical”, “naive” and others are firmly established. However, the scholars (S. Kierkegaard et al.) associated H.C. Andersen the literary heritage with the category “philosophy of life”. It is explained by a powerful autobiographical beginning of the artist’s works, which were perceived at the end of the XIX century. as a manifestation of deeply personal, private life, but not a general or typical ones. As a result, there was a tradition of reading and interpreting the works by H. C. Andersen as a reflection of the real biography of the author, his personal impressions of life.

The paper also deals with the issue of translation (from Danish into English, and other East Slavic languages.) of H. C. Andersen’s works as the interpretations of his work. Translations enhanced the scientific studies of H. C. Andersen’s literary art in the XX century.

Key words: H. C. Andersen, scientific and critical discourse, literary fairy tale, autobiographical method, the interpretation, “philosophy of life”.